

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «ПЕРЕТЯКА ТА ШЕРЕМЕТЬЄВ ПРОТИ УКРАЇНИ
(Заява № 45783/05)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

21 грудня 2010 року

ОСТАТОЧНЕ

20 червня 2011 року

Рішення може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Перетяка та Шереметьєв проти України»,

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,
Рената Ягер (Renate Jaeger),
Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),
Марк Віллігер (Mark Villiger),
Миряна Лазарова-Трайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska),
Здравка Калайджиєва (Zdravka Kalaydjieva),
Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska), *судді*,

а також Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,
після обговорення за зачиненими дверима 30 листопада 2010 року,
вносить таке рішення, що було прийнято в той же день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за двома заявами (№ 17160/06 і № 35548/06), поданими проти України до Суду 11 квітня та 9 серпня 2006 року відповідно громадянами України Олегом Павловичем Перетякою (далі — перший заявник) та Володимиром Андрійовичем Шереметьєвим (далі — другий заявник) відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Першого заявника представляла Н. Целовальніченко, юрист, що практикує в м. Луганську. Уряд України (далі — Уряд) представляв його Уповноважений — пан Ю. Зайцев, Міністерство юстиції України.

3. 1 жовтня 2009 року Голова п'ятої секції вирішив повідомити про ці заяви Уряд. Суд також вирішив розглядати питання щодо прийнятності та суті заяв одночасно (пункт 1 статті 29).

4. Другий заявник звернувся з проханням про проведення палатою слухання у справі. Згідно з пунктом 3 правила 54 Регламенту палата вирішила, що немає потреби в проведенні слухання.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Перший заявник народився в 1958 році та проживає в м. Луганську. Другий заявник народився в 1954 році та проживає в смт Слатине.

A. Проведення першого заявника

6. У квітні 2005 року перший заявник звернувся до Ленінського районного суду м. Луганська зі скаргою на дії Луганського обласного військового комісаріату щодо перерахунку пенсії.

7. 12 липня 2005 року суд відмовив заявнику у задоволенні скарги, визнавши її такою, що не має законних підстав. 13 жовтня 2005 року апеляційний суд Луганської області розглянув справу в порядку цивільного судочинства і залишив рішення суду нижчої інстанції без змін. У резолютивній частині своєї ухвали апеляційний суд зазначив, що заявник мав право оскаржити цю ухвалу до Верховного Суду України протягом двох місяців.

8. 1 грудня 2005 року заявник подав до Верховного Суду України касаційну скаргу, до якої були додані копії рішення та ухвали судів нижчих інстанцій.

9. 26 грудня 2005 року суддя Верховного Суду України, керуючись частинами 7 та 10 Прикінцевих та перехідних положень Кодексу адміністративного судочинства України, вирішив, що касаційна скарга заявника має бути передана на розгляд до Вищого адміністративного суду України.

10. Ухвалою від 24 березня 2006 року суддя Вищого адміністративного суду України, керуючись статтею 212 Кодексу адміністративного судочинства України, залишив касаційну скаргу заявника без розгляду як таку, що подана після закінчення строку на касаційне оскарження.

В. Проведення другого заявника

11. У жовтні 2004 року другий заявник звернувся до Ленінського районного суду м. Харкова з позовом до Харківського обласного військового комісаріату про перерахунок пенсії.

12. 20 травня 2005 року суд відмовив заявнику у задоволенні позову, визнавши його таким, що не має законних підстав. 13 вересня 2005 року апеляційний суд Харківської області розглянув справу в порядку цивільного судочинства і залишив рішення суду нижчої інстанції без змін. У резолютивній частині своєї ухвали апеляційний суд зазначив, що заявник має право її оскаржити до Верховного Суду України протягом двох місяців.

13. 11 листопада 2005 року заявник подав до Верховного Суду України касаційну скаргу, до якої були додані копії рішення та ухвали судів нижчих інстанцій.

14. Листом від 30 листопада 2005 року Верховний Суд України повідомив заявника, що його касаційну скаргу було передано до Вищого адміністративного суду України.

15. Ухвалою від 11 квітня 2006 року суддя Вищого адміністративного суду, керуючись статтею 212 Кодексу адміністративного судочинства України, касаційну скаргу заявника залишив без розгляду як таку, що подана після закінчення строку на касаційне оскарження.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

А. Конституція України 1996 року

16. Відповідні положення Конституції передбачають:

Стаття 125

«Система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності і спеціалізації.

Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України.

Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди.

Відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди.

Створення надзвичайних та особливих судів не допускається».

В. Цивільний процесуальний кодекс 1963 року (втратив чинність 1 вересня 2005 року)

17. Відповідні положення Цивільного процесуального кодексу в редакції, чинній на час подій у справі, передбачали:

Стаття 1. Законодавство про цивільне судочинство

«...Законодавство про цивільне судочинство встановлює порядок розгляду справ по спорах, що виникають з цивільних, сімейних, трудових та колгоспних правовідносин, справ, що виникають з адміністративно-правових відносин...»

Стаття 319. Суд касаційної інстанції

«Судом касаційної інстанції є Верховний Суд України».

Стаття 320. Право касаційного оскарження, касаційного подання судових рішень

«Сторони та інші особи, які беруть участь у справі ... мають право оскаржити у касаційному порядку рішення і ухвали, постановлені судом першої інстанції, які були предметом розгляду суду апеляційної інстанції, а також ухвали і рішення суду апеляційної інстанції.

Підставами касаційного оскарження, касаційного подання є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права».

Стаття 321. Строк на касаційне оскарження, касаційне подання

«Касаційна скарга ... подається протягом одного місяця з дня проголошення ухвали або рішення суду апеляційної інстанції.

У разі пропуску строку на касаційне оскарження з причин, визнаних судом поважними, суд за заявою особи, яка подала скаргу ... може поновити цей строк, але не більше, ніж в межах одного року з дня виникнення права на касаційне оскарження...»

С. Цивільний процесуальний кодекс 2004 року (станом на 1 вересня 2005 року)

18. Відповідні положення Цивільного процесуального кодексу 2004 року в редакції, чинній на час подій у справі, передбачали:

Стаття 15. Компетенція судів щодо розгляду цивільних справ

«1. Суди розглядають в порядку цивільного судочинства справи, ... що виникають із цивільних, житлових, земельних, сімейних, трудових відносин, а також з інших правовідносин, крім випадків, коли розгляд таких справ проводиться за правилами іншого судочинства...»

Стаття 67. Види процесуальних строків

«1. Строки, в межах яких вчиняються процесуальні дії, встановлюються законом, а якщо не визначені законом,— встановлюються судом».

Стаття 69. Початок перебігу процесуальних строків

«1. Перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок...»

Стаття 70. Закінчення процесуальних строків

«...

2. Строк, обчислюваний місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця строку...

5. Останній день строку триває до 24 години...

6. Строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення заява, скарга, інші документи чи матеріали або грошові кошти здано на пошту чи передані іншими відповідними засобами зв'язку».

Стаття 73. Поновлення та продовження процесуальних строків

«1. Суд поновлює або продовжує строк ... за клопотанням сторони ... у разі його пропущення з поважних причин.

2. Питання про поновлення чи продовження пропущеного строку вирішує суд, ... до якого потрібно було подати документ чи доказ. Про місце і час розгляду цього питання повідомляються особи, які беруть участь у справі. Присутність цих осіб не є обов'язковою.

3. Одночасно з клопотанням [про поновлення чи продовження строку] може бути ... подано той документ чи доказ, стосовно якого заявлено клопотання».

Стаття 323. Суд касаційної інстанції

«1. Касаційною інстанцією у цивільних справах є суд, визначений Законом України «Про судоустрій України» як суд касаційної інстанції у цих справах».

Стаття 324. Право касаційного оскарження

«1. Сторони та інші особи, які беруть участь у справі ... мають право оскаржити у касаційному порядку:

1) рішення суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, рішення і ухвали апеляційного суду, ухвалені за результатами апеляційного розгляду...

2) ухвали суду першої інстанції ... після їх перегляду в апеляційному порядку і ухвали апеляційного суду, якщо вони перешкоджають подальшому провадженню у справі.

2. Підставами касаційного оскарження є неправильне застосування судом норм матеріального права чи порушення норм процесуального права».

Стаття 325. Строк на касаційне оскарження

«1. Касаційна скарга може бути подана протягом двох місяців з дня набрання законної сили рішенням (ухвалою) апеляційного суду.

2. У разі пропущення строку ... з причин, визнаних поважними, суддя касаційної інстанції за заявою особи, яка подала скаргу, може поновити цей строк, але не більш як у межах одного року з дня виникнення права на касаційне оскарження.

3. Касаційна скарга, подана після закінчення строку на касаційне оскарження, повертається судом касаційної інстанції особі, яка її подала, якщо вона не порушує питання про поновлення цього строку, а також коли у поновленні строку відмовлено.

4. Питання про поновлення строку на касаційне оскарження ... вирішується ухвалою суду касаційної інстанції».

Розділ XI. Прикінцеві та перехідні положення

«...»

9. Заяви і скарги у справах, що виникають з адміністративно-правових відносин, ... подані до набрання чинності цим Кодексом... розглядаються в порядку, встановленому Кодексом адміністративного судочинства України...»

19. Відповідні положення Кодексу адміністративного судочинства України 2005 року в редакції, чинній на час подій у справі, передбачали:

**Стаття 15. Компетенція адміністративних судів
щодо вирішення адміністративних справ**

«1. Компетенція адміністративних судів поширюється на:

- 1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, ... дій чи бездіяльності;
- 2) спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби...»

Стаття 20. Інстанційна підсудність адміністративних справ

«...»

3. Вищий адміністративний суд України переглядає судові рішення місцевих та апеляційних адміністративних судів у касаційному порядку як суд касаційної інстанції...»

Стаття 102. Поновлення та продовження процесуальних строків

«1. Пропущений з поважних причин процесуальний строк ... може бути поновлений [або] ... продовжений судом за клопотанням особи, яка бере участь у справі...»

Стаття 103. Обчислення процесуального строку

«1. Перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події [з якою пов'язано його початок]...»

3. Строк, що визначається місяцями, закінчується у відповідне число останнього місяця цього строку...»

8. Останній день строку триває до двадцять четвертої години...»

9. Строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення позовна заява, скарга, інші документи чи матеріали або грошові кошти здано на пошту чи передані іншими відповідними засобами зв'язку...»

Стаття 210. Суд касаційної інстанції

«1. Судом касаційної інстанції в адміністративних справах є Вищий адміністративний суд України».

Стаття 211. Право на касаційне оскарження

«1. Сторони та інші особи, які беруть участь у справі... мають право оскаржити в касаційному порядку судові рішення суду першої інстанції після їх перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції повністю або частково...»

3. Підставами касаційного оскарження є порушення судом норм матеріального чи процесуального права».

Стаття 212. Порядок і строки касаційного оскарження

«1. Касаційна скарга подається безпосередньо до адміністративного суду касаційної інстанції.»

2. Касаційна скарга на судові рішення подається протягом одного місяця після набрання законної сили судовим рішенням суду апеляційної інстанції...

3. Касаційна скарга, подана після закінчення строку ... залишається без розгляду, якщо суд касаційної інстанції за заявою особи, яка подала касаційну скаргу, не знайде підстав для поновлення строку...»

Стаття 236. Право на оскарження судових рішень за винятковими обставинами

«1. Сторони ... мають право оскаржити до Верховного Суду України за винятковими обставинами судові рішення в адміністративних справах після їх перегляду в касаційному порядку, а також судові рішення суду касаційної інстанції.

2. За винятковими обставинами можуть бути оскаржені також судові рішення Верховного Суду України в адміністративних справах, якщо вони оскаржені з підстави, встановленої пунктом 2 статті 237 цього Кодексу.
...»

Стаття 237. Підстави для провадження за винятковими обставинами

«1. Судові рішення в адміністративних справах можуть бути переглянуті Верховним Судом України за винятковими обставинами, якщо вони оскаржені з мотивів:

1) неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції однієї й тієї самої норми права;

2) визнання судових рішень міжнародною судовою установою [юрисдикція якої визнана Україною] такими, що порушують міжнародні зобов'язання України».

Стаття 238. Строк оскарження за винятковими обставинами

«1. Скарга подається протягом одного місяця з дня відкриття обставин, які можуть бути підставою для провадження за винятковими обставинами.

2. Скарга, подана після закінчення строку ... залишається без розгляду, якщо Верховний Суд України за заявою особи, яка подала скаргу, не знайде підстав для поновлення строку...»

Стаття 239. Допуск скарги до провадження за винятковими обставинами

«1. Допуск скарги до провадження за винятковими обставинами здійснюється колегією суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України за участі не менше п'яти суддів протягом п'ятнадцяти днів після надходження скарги без виклику осіб, які беруть участь у справі. Одночасно може бути вирішене питання про поновлення строку на оскарження за винятковими обставинами.

2. Скарга вважається допущеною до провадження за винятковими обставинами ..., якщо хоча б три судді дійшли висновку про необхідність цього.
...»

Стаття 242. Повноваження Верховного Суду України за наслідками провадження за винятковими обставинами

«1. [За наслідками провадження за винятковими обставинами] більшістю голосів колегії суддів приймається одна з таких постанов...:

1) про повне або часткове задоволення скарги;

2) про відмову в задоволенні скарги.
...

3. Постанова Верховного Суду України є остаточною і не може бути оскаржена, крім випадку, встановленого пунктом 2 статті 237 цього Кодексу».

Стаття 243. Постанова Верховного Суду України про задоволення скарги

«1. Верховний Суд України задовольняє скаргу в разі виявлення неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції однієї й тієї самої норми права.

2. Якщо Верховний Суд України встановить, що оскаржене судове рішення є незаконним, він скасовує його повністю або частково і направляє справу на новий розгляд до суду першої, апеляційної чи касаційної інстанції залежно від того, суд якої інстанції першим допустив порушення норми матеріального чи процесуального права, яке призвело до неправильного вирішення справи. Верховний Суд України може також скасувати судові рішення судів апеляційної або касаційної інстанції і залишити в силі помилково скасовані судові рішення судів першої або апеляційної інстанції.

...

4. Постанова Верховного Суду України про задоволення скарги повинна бути вмотивованою».

Розділ VII. Прикінцеві та перехідні положення

«1. Цей Кодекс набирає чинності з 1 вересня 2005 року...

5. До початку діяльності окружних та апеляційних адміністративних судів підсудні їм справи вирішують ... відповідні місцеві та апеляційні загальні суди за правилами Кодексу адміністративного судочинства України...

7. Після набрання чинності цим Кодексом заяви і скарги у справах, що виникають з адміністративно-правових відносин, а також ... апеляційні, касаційні скарги (подання) ... у таких справах, подані і не розглянуті до набрання чинності Кодексом адміністративного судочинства України, розглядаються в порядку, встановленому цим Кодексом.

Такі заяви чи скарги не можуть бути залишені без руху або повернуті у порядку, встановленому цим Кодексом, якщо вони подані з додержанням відповідних вимог і правил підсудності, встановлених Цивільним процесуальним кодексом України 1963 року...

10. Касаційні скарги (подання) на рішення загальних судів у справах, визначених пунктом 7 цього розділу, що подані до набрання чинності цим Кодексом і не розглянуті Верховним Судом України, передаються для вирішення до Вищого адміністративного суду України...»

Е. Закон України «Про судоустрій» від 21 червня 2001 року (втратив чинність 30 липня 2010 року)

20. Відповідні положення Закону України «Про судоустрій» від 21 червня 2001 року в редакції, чинній на час подій у справі, передбачали:

Стаття 47. Верховний Суд України — найвищий судовий орган

«1. Верховний Суд України є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції.

2. Верховний Суд України:

1) ... переглядає справи у касаційному порядку виключно у випадках, встановлених законом...»

Розділ VII. Прикінцеві та перехідні положення

«...

9) Судова палата Верховного Суду України по розгляду цивільних справ, розглядає цивільні справи у межах повноважень, наданих Верховному суду України, ... до законодавчого визначення суду, який буде здійснювати повноваження касаційної інстанції у цивільних справах, ... перегляд цих справ у касаційному порядку здійснює Судова палата у цивільних справах Верховного Суду України».

ЩОДО ПРАВА

I. ОБ'ЄДНАННЯ ЗАЯВ

21. Суд вважає, що з огляду на пункт 1 правила 42 Регламенту Суду ці заяви мають бути об'єднані, оскільки мають спільне юридичне підґрунтя.

II. МЕЖІ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ

22. Суд зазначає, що після повідомлення Уряду про заяви другий заявник подав скаргу про порушення його права на повагу до кореспонденції без надання будь-якої детальної інформації.

23. На думку Суду, ця нова скарга не є доповненням скарги про відсутність доступу до суду, яка була подана заявником на самому початку та стосовно якої сторони вже подали свої зауваження. Тому Суд вважає, що зараз недоцільно розглядати це питання окремо (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «*Пиряник проти України*» (*Piryaniuk v. Ukraine*), № 75788/01, п. 20, від 19 квітня 2005 року). Її буде розглянуто в провадженні за заявою № 53744/10.

III. СКАРГИ НА ВІДСУТНІСТЬ ДОСТУПУ ДО СУДУ

24. Заявники скаржилися на те, що вони були незаконно позбавлені доступу до суду касаційної інстанції у їх справах. Вони посилались на статті 6 і 13 Конвенції.

25. Суд зазначає, що скарги заявників підлягають розгляду лише за пунктом 1 статті 6 Конвенції, який у відповідній частині передбачає наступне:

«Кожен має право на справедливий ... розгляд його справи ... судом, ..., який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

A. Щодо прийнятності

26. Уряд доводив, що заявники не вичерпали доступних їм національних засобів юридичного захисту, оскільки вони не звертались з клопотанням про поновлення строку на касаційне оскарження до Вищого адміністративного суду, як це передбачає стаття 102 Кодексу адміністративного судочинства України.

27. Уряд також зауважував, що заявники не звернулися до Верховного Суду зі скаргою про перегляд рішень Вищого адміністративного суду від 24 березня (у справі першого заявника) та 11 квітня 2006 року (у справі другого заявника) за винятковими обставинами відповідно до статті 237 Кодексу адміністративного судочинства України. На думку Уряду, питання полягало в неоднаковому застосуванні Верховним Судом та Вищим адміністративним судом норм процесуального права у справах заявників і підпадало під дію першого пункту зазначеного положення Кодексу.

28. Заявники з цим не погодились.

29. Суд повторює, що заявником мають бути вичерпані лише ті засоби захисту, які є ефективними. Переконати Суд в тому, що засіб у відповідний час був ефективним та доступним, що теоретично, є завданням Уряду, який стверджує про невичерпання (див., наприклад, рішення у справі «*Мірошник проти України*» (*Miroshnik v. Ukraine*), № 75804/01, п. 53, від 27 листопада 2008 року).

30. На думку Суду, заперечення Уряду про те, що заявники повинні були звернутися з заявою про поновлення строку на касаційне оскарження, безпосередньо пов'язане із суттю скарг заявників і тому його розгляд долучається до розгляду справи по суті.

31. Суд вже вирішував у справі проти України, що вимоги про перегляд судових рішень за виняткових обставин, як це передбачає Кодекс про адміністративне судочинство від 2005 року, є такими ж, як і вимоги щодо повторного відкриття провадження (див. *«Каруна проти України» (Karuna v. Ukraine)*, рішення щодо прийнятності, № 43788/05, від 3 квітня 2007 року). У цьому контексті Суд повторно наголошує на тому, що Конвенція не гарантує права на повторний розгляд справи через застосування екстраординарного засобу захисту (див., *mutatis mutandis*, рішення щодо прийнятності *«Пристаєвська проти України» (Prystavskya v. Ukraine)*, № 21287/02, від 17 грудня 2002 року). Беручи до уваги позиції сторін щодо цього аспекту справ, особливо враховуючи ненадання Урядом для прикладу справ, в яких таке питання доступу до суду касаційної інстанції було вирішено за допомогою спірної процедури, Суд не вбачає жодних підстав для відступу від висновків, викладених у рішенні *«Каруна проти України» (Karuna v. Ukraine)*, що наводилось вище. Більш того, Суд зазначає, що такі висновки є сумісними з його практикою стосовно екстраординарної процедури перегляду рішень у цивільних справах у правовій системі України (див. рішення *«Нестерова проти України» (Nesterova v. Ukraine)*, № 10792/04, п. 36, від 28 травня 2009 року). Таким чином, Суд вирішує, що заявники не мали використовувати процедуру, щодо якої зауважував Уряд, оскільки вона не була засобом захисту в значенні пункту 1 статті 35 Конвенції.

32. Відповідно Суд відхиляє заперечення Уряду. Суд вважає, що скарги заявників щодо відсутності доступу до суду не є явно необґрунтованими у значенні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд далі вирішує, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав і тому вони мають бути визнані прийнятними.

В. Щодо суті

33. Суд повторює, що право на суд, одним з аспектів якого є право доступу до суду, не є абсолютним і може підлягати дозволенним за змістом обмеженням, зокрема, щодо умов прийнятності скарг. Такі обмеження не можуть зашкоджувати самій суті права доступу до суду, мають переслідувати легітимну мету, а також має бути обґрунтована пропорційність між застосованими засобами та поставленою метою.

34. Норми, що регулюють строки подачі скарг, безсумнівно, спрямовані на забезпечення належного здійснення правосуддя і юридичної визначеності. Зацікавлені особи мають розраховувати на те, що ці норми будуть застосовані. У той же час такі норми та їх застосування не повинні перешкоджати учасникам провадження використовувати доступні засоби захисту (див. рішення у справі *«Мельник проти України» (Melnyk v. Ukraine)*, № 23436/03, пункти 22–23, від 28 березня 2006 року).

35. Суд зазначає, що відповідно до усталеної практики Суду щодо України зазначені гарантії, закріплені в статті 6, є застосовними до провадження у суді касаційної інстанції як у цивільних, так і в адміністративних справах, незважаючи на їх українську класифікацію (див. рішення у справі *«Мельник проти України» (Melnyk v. Ukraine)*, № 23436/03, пункт 25, від 28 березня 2006 року, та *«Каруна проти України» (Karuna v. Ukraine)*, зазначене вище).

36. Повертаючись до обставин цієї справи, Суд зауважує, що заявники мали доступ до суду касаційної інстанції в тому, що скарги дійшли як до Верховного Суду, так і до Вищого адміністративного суду. Однак їхні скарги не були розглянуті, оскільки Вищий адміністративний суд встановив, що вони були подані після закінчення строку на касаційне оскарження.

37. Хоча заявники стверджували, що рішення Вищого адміністративного суду України суперечили відповідним процесуальним нормам, Суд не вважає за необхідне досліджувати, чи належним чином застосовувались відповідні норми національним судом.

Останній безумовно був більш компетентним тлумачити норми національного процесуального законодавства, зокрема ті, що стосуються процесуальних строків.

38. Суд також вважає, що немає необхідності визначати, чи повинні були заявники після набрання чинності Кодексом адміністративного судочинства 1 вересня 2005 року знати, що їхні справи розглядатимуть за нормами адміністративного права.

39. Важливим за цих обставин є той факт, що апеляційні суди розглянули справи заявників саме у порядку цивільного судочинства. Крім того, в їхніх рішеннях було чітко зазначено, що касаційна скарга має бути подана до Верховного Суду протягом двох місяців, тобто протягом строку, передбаченого для оскарження новими нормами цивільного судочинства. Таким чином, апеляційні суди однозначно скерували заявників продовжувати їх справи в порядку цивільного судочинства (див. вище пункти 7, 12 та 22). Навіть якщо зазначене в резолютивній частині судового рішення не можна вважати таким, що є обов'язковим для наступної інстанції, твердження апеляційних судів про те, що заявники мають два місяці для оскарження, було єдиним, на що вони могли спиратись, зокрема, з урахуванням того, що відповідні події відбувалися одразу після суттєвих змін у процесуальному законодавстві.

40. Беручи до уваги зазначене вище, Суд доходить висновку, що рішення Вищого адміністративного суду застосувати одномісячний строк у кожній справі, що призвело до відмови у розгляді по суті касаційних скарг заявників, не було пропорційним меті процесуального обмеження, про яке йдеться. Інший висновок був би надто формальним і суперечив би принципу практичного та ефективного застосування Конвенції (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Християнська демократична народна партія проти Молдови (№ 2)» (*Christian Democratic People's Party v. Moldova (no. 2)*), № 25196/04, п. 25, від 2 лютого 2010 року).

41. Суд також визнає, що за таких обставин заявникам не можна дорікати за те, що вони не вимагали поновлення строку для подання касаційних скарг в адміністративних справах, оскільки вони діяли цілком відповідно до вказівок апеляційних судів, про які Вищий адміністративний суд знав або повинен був знати, коли ухвалював рішення щодо касаційних скарг заявників. Тому Суд відхиляє заперечення Уряду щодо вичерпання національних засобів юридичного захисту, розгляд якого раніше було долучено до розгляду справи по суті (див. пункти 26 і 30 вище).

42. Отже, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

IV. РЕШТА СКАРГ

43. Заявники скаржилися, посилаючись на статті 6 і 13 Конвенції, на результат і несправедливість проваджень у справах, стверджуючи, що суди були упередженими і неправильно оцінили докази та застосували закон в їхніх справах. Посилаючись на ці самі положення Конвенції, перший заявник також скаржився на тривалість провадження у справі. Другий заявник скаржився на порушення статей 14 і 17 Конвенції з огляду на результат провадження у справі.

44. Дослідивши решту скарг заявників за статтями 6, 13, 14 та 17 Конвенції та всі матеріали справи, які є в його розпорядженні, в тій мірі, в якій він є повноважним вивчати заявлені скарги, Суд не виявив жодних ознак порушення прав і свобод, закріплених Конвенцією, та вирішив, що ці скарги мають бути відхилені відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

V. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

45. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

46. Перший заявник вимагав відшкодування моральної шкоди в розмірі 10 000 євро. Другий заявник вимагав відшкодування матеріальної шкоди в розмірі 3 398 400 євро та моральної шкоди в розмірі 10 000 000 євро.

47. Уряд не погодився з вимогами заявників.

48. Суд не бачить причинного зв'язку між констатованим порушенням і матеріальною шкодою, про яку заявляє другий заявник, тому відхиляє цю вимогу. Водночас, керуючись принципом справедливості, як цього вимагає стаття 41 Конвенції, Суд присуджує кожному заявнику по 2000 євро як відшкодування моральної шкоди.

B. Судові та інші витрати

49. Перший заявник також вимагав 2450 гривень¹ як компенсацію витрат, пов'язаних із провадженням у Суді.

50. Уряд доводив, що заявлена сума не була обчислена відповідно до національних норм і є надмірною з огляду на предмет справи.

51. Згідно з практикою Суду заявник має право на компенсацію судових та інших витрат лише в разі, якщо доведено, що такі витрати були фактичними і неминучими, а їх розмір — обґрунтованим. У справі, що розглядається, Суд, беручи до уваги наявні в нього документи і зазначені вище критерії, визнає за доцільне присудити першому заявникові 226 євро як компенсацію витрат.

52. Другий заявник не вимагав компенсації судових або інших витрат. Тому Суд йому нічого не присуджує.

C. Пеня

53. Суд вважає за доцільне призначити пеню, виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

¹ Приблизно 226 євро.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви.
2. *Вирішує* долучити до розгляду справи по суті розгляд заперечень Уряду стосовно вичерпання національних засобів юридичного захисту, які ґрунтуються на тому, що заявники не вимагали поновлення строку на касаційне оскарження, та відхиляє ці заперечення.
3. *Оголошує* скарги заявників за пунктом 1 статті 6 Конвенції на відсутність доступу до суду прийнятними, а решту скарг заявників неприйнятними.
4. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.
5. *Постановляє*, що:
  - (а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення набуде статусу остаточного відповідно до п. 2 ст. 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити кожному заявнику 2000 (дві тисячі) євро відшкодування моральної шкоди та першому заявнику 226 (двісті двадцять шість) євро компенсації судових витрат з урахуванням будь-якого податку, що може бути стягнуто з цих сум;
  - (b) вищезазначені суми мають бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;
  - (b) зі впливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткові пункти.
6. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 21 грудня 2010 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
Голова